

ФОРМУВАННЯ ЕКСПОРТНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ НА СВІТОВОМУ РИНКУ ТЕХНОЛОГІЙ

Виконано аналітичне дослідження стану зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами України, виявлено його вплив на експортний потенціал та конкурентоспроможність країни, а також розроблено пропозиції щодо нарощення реалізації вітчизняного високотехнологічного експорту на зовнішніх ринках.

Ключові слова: зовнішня торгівля, високотехнологічні товари, високотехнологічний експорт.

SHELEST I. O., BABIY I. V., BAKSALOVA O. M.
Khmelnitsky National University

FORMING OF UKRAINIAN ENTERPRISES EXPORT POTENTIAL IN THE WORLD MARKET OF TECHNOLOGIES

Research of indexes of world market of technologies development was executed. The presence of positive tendencies of increase of export potential of highly technological products and services in the international arena was certain. Existence of close intercommunication between the level of development of economy of country and its innovative activity was found out. Generally, the highest rates competitive with those countries that are in the first rank index preparedness network society and global innovation index. The results of the evaluation of high-tech products export capacity Ukraine showed that the export potential of domestic technology market for years 2013-2016 was used not rationally. This negative trend observed over the years 2013-2015 to reduce the trade in services for the use of intellectual property rights and other business services. Building a flexible and effective system of measures for solving the existing problems of high-tech enterprises export potential of Ukraine needs a comprehensive study of problematic issues in this area.

Key words: foreign trade, high-tech products, high technology products, high-tech exports, R & D.

Вступ. Динамізм позитивного розвитку більшості національних економік в сучасних умовах значною мірою досягається завдяки проведенню ефективної експортної політики і залежить від раціональності налагодження процесів формування та використання експортного потенціалу, найперше, наукоємних галузей, які визначають конкурентоспроможність країни на міжнародному ринку.

Разом з тим, поточна модель функціонування та державного регулювання економіки України не забезпечує належних стимулів для створення і розвитку високотехнологічних виробництв в державі. Високотехнологічні галузі формують [1]: 6 % ВВП та 5,5 % експорту України. Наукоємність ВВП (витрати на виконання наукових досліджень як частка від ВВП в Україні) складає 0,77% (можливість впливу науки на рівень економічного розвитку країни виникає за умови її фінансування понад 0,9 % ВВП) [1].

Оскільки зовнішня торгівля високотехнологічною продукцією на сьогодні є найбільш динамічним сектором світової торгівлі, активізація експорту інноваційної продукції на світовому ринку технологій – необхідна умова розвитку економіки України та інструмент формування її позитивного іміджу, що зумовлює актуальність обраної тематики.

Вагомий внесок у розробку теоретичних та практичних основ розвитку експортного потенціалу зробили такі закордонні вчені: Грайпл Е., Енгельхарт Д., Ліндерт П., Портер М., Ріттенбрук К., Харрод Р. та інші. Цим питанням присвячені роботи і багатьох вітчизняних науковців: Байрака В. М., Бойка С. М., Кириченко О. М., Коломійця В. В., Крушніцької Г. Б., Ліпич Л. Г., Пепа Т. В., Пирець Н. М., Попової О. І., Серової Л. П., Скорнякової І. В., Стичішина П. П.

Незважаючи на значний обсяг напрацювань у зазначеній сфері, дослідження впливу високих технологій на формування експортного потенціалу та конкурентоспроможність держави залишається недостатньо вивченою.

Метою статті є аналітичне дослідження стану зовнішньої торгівлі високотехнологічними товарами України, виявлення його впливу на експортний потенціал та конкурентоспроможність країни, а також розробка пропозицій щодо нарощення реалізації вітчизняного високотехнологічного експорту на зовнішніх ринках.

Виклад основного матеріалу. Сучасний світовий ринок технологій є одним із світових ринків, які найбільш динамічно розвиваються і характеризуються високою конкуренцією. Це спонукає багато країн збільшувати витрати на розробку інноваційних технологій з метою забезпечення конкурентоспроможності на цьому глобальному ринку.

Сучасні технології перетворилися в один з найважливіших факторів економічного зростання, а сама галузь інноваційних технологій стала своєрідним двигуном світової економіки

Ще у 2002 р. у першому глобальному звіті про рівень розвитку інформаційних технологій (The Global Information Technology Report), який щорічно видається Всесвітнім економічним форумом спільно з міжнародною школою бізнесу INSEAD, був відзначений тісний зв'язок між рівнем розвитку інформаційних

технологій і економічним процвітанням країн. Матеріали звіту вказували на те, що інформаційні технології відіграють провідну роль у розвитку інновацій, підвищенні продуктивності та конкурентоспроможності, диверсифікують економіку і стимулюють ділову активність, тим самим сприяючи підвищенню рівня життя людей.

У цьому ж звіті 2014 року стверджується [2], що на ринках, які розвиваються, всеосяжне використання технологій може призвести до створення понад півмільярда робочих місць тільки протягом наступного десятиліття, а тематичні дослідження показують, що нові технології істотно впливають на всі галузі економіки, починаючи від охорони здоров'я і закінчуючи сільським господарством.

Слід зазначити, що глобальний звіт про рівень розвитку інформаційних технологій в світі містить рейтинг економік країн світу на основі індексу готовності до мережевого суспільства. Цей індекс складається на основі 4 індексів-компонентів (середовище, готовність, використання і вплив інформаційних технологій), кожен з яких, своєю чергою, включає кілька складових, які характеризують, відповідно політичне, регуляторне, ринкове та інноваційне середовище; готовність населення, бізнесу та органів влади до застосування інформаційних технологій; використання інформаційних технологій населенням, бізнесом та органами влади; вплив на економіку та соціальну сферу.

Перелік країн-лідерів рейтингу на основі індексу готовності до мережевого суспільства станом на 2013–2016 роки представлено у табл. 1.

З таблиці видно, що, так звані, «азіатські тигри» (Сінгапур, Гонконг, Південна Корея і Тайвань) та країни Північної Європи домінують у рейтингу 2013–2016 р. завдяки створенню сприятливого середовища для ведення бізнесу, сприятливого інвестиційного клімату, високої кваліфікації населення та іншим чинникам, що сприяють застосуванню сучасних технологій.

Загальні тенденції успішності країн світу щодо їх готовності до мережевого суспільства протягом 2013–2016 років зображено на рис. 1.

Таблиця 1

Країни-лідери рейтингу на основі індексу готовності до мережевого суспільства

Країна	Бали			
	Рейтинг 2013 р. (з 144 країн)	Рейтинг 2014 р. (з 148 країн)	Рейтинг 2015 р. (з 143 країн)	Рейтинг 2016 р. (з 139 країн)
Сінгапур	2(5,96)	2(5,97)	1 (6,0)	1(6,0)
Фінляндія	1(5,98)	1(6,04)	2 (6,0)	2(6,0)
Швеція	3(5,91)	3(5,97)	3(5,80)	3(5,8)
Норвегія	5(5,66)	5(5,70)	5(5,80)	4(5,8)
США	9(5,57)	7(5,61)	7(5,60)	5(5,8)
Нідерланди	4(5,81)	4(5,79)	4(5,80)	6(5,8)
Швейцарія	6(5,66)	6(5,62)	6(5,70)	7(5,8)
Велика Британія	7(5,64)	9(5,54)	8(5,60)	8(5,7)
Люксембург	16(5,37)	11(5,53)	9(5,60)	9(5,7)
Японія	21(5,24)	16(5,41)	10(5,60)	10(5,6)
Данія	8(5,58)	13(5,50)	15(5,50)	11(5,6)
Гонконг	14(5,40)	8(5,60)	14(5,50)	12(5,6)
Корея	11(5,46)	10(5,54)	12(5,50)	13(5,6)
Канада	12(5,44)	17(5,41)	11(5,50)	14(5,6)
Німеччина	13(5,43)	12(5,50)	13(5,50)	15(5,6)
Ісландія	17(5,31)	19(5,30)	19(5,40)	16(5,5)
Нова Зеландія	20(5,25)	20(5,27)	17(5,50)	17(5,5)
Австралія	18(5,26)	18(5,40)	16(5,50)	18(5,5)
Тайвань, Китай	10(5,47)	14(5,47)	18(5,50)	19(5,5)
Австрія	19(5,25)	22(5,26)	20(5,40)	20(5,4)
Україна	73(3,87)	81(3,87)	71(4,0)	64(4,2)

Як бачимо з рис. 1, найбільш стабільною у рейтингу протягом 2013–2016 років є позиція таких країн, як Сінгапур, Фінляндія, Швеція, Нідерланди, Норвегія, Швейцарія, США та Ісландія. Досить інтенсивно покращують свою готовність до мережевого суспільства Люксембург, Японія та Канада. Значно погіршилися у 2015 році результати Китаю. Україна наприкінці 2016 року значно підвищила свій рейтинг до 64 місця.

Детальніше розглянемо позиції лідерів ранжування країн щодо їх готовності до мережевого суспільства. Перше місце у рейтингу 2013–2014 роках займала Фінляндія завдяки тому, що створила сприятливе середовище для ведення бізнесу і має одну з кращих систем освіти в світі. Фінляндія посідає перше місце в світі за кількістю заявок на патенти на одиницю населення в області інформаційних технологій, 90% фінських домогосподарств мають доступ в Інтернет. В цілому, економіка Фінляндії орієнтована на отримання максимальної вигоди з використання нових інформаційних технологій (рис. 2).

Разом з тим, якщо розглянути Європу в цілому, то згідно з індексом готовності до мережевого суспільства має місце глибокий розрив між передовими країнами Північної Європи та деякими країнами Південної, Центральної та Східної Європи. При цьому поліпшення доступу до нових інформаційних технологій для подолання цього розриву не є вже достатнім, а вирішальне значення має створення більш сприятливих умов для ведення бізнесу та інновацій.

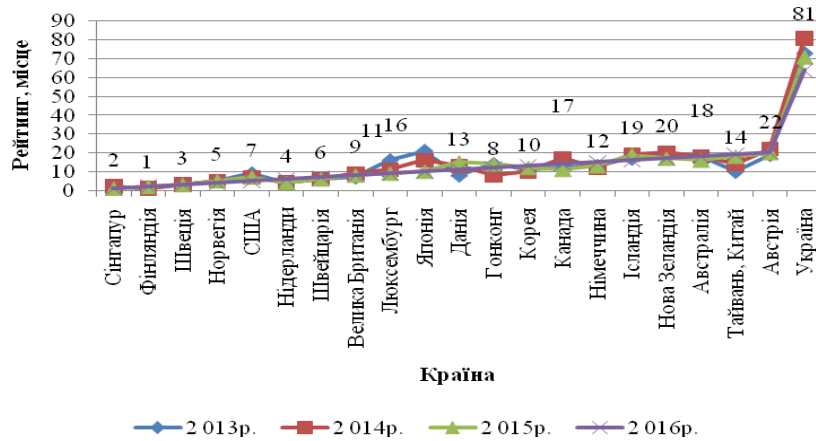

Рис. 1. Динаміка рейтингу на основі індексу готовності країн до мережевого суспільства

Джерело: складено автором на основі [2-8]

Першим у світовому рейтингу готовності до мережевого суспільства 2015-2016 років став Сінгапур, його показники подано на рис. 3. Аналізуючи зображене на рис. 3 можна зробити висновок про найкращі результати цієї країни у сфері практичного досвіду, інфраструктури, індивідуального використання, використання урядом та соціального впливу. Дещо гірші показники пов'язані з використанням технологій у бізнесі, економічним впливом, політичною та регуляторною взаємодією.

Стосовно України, слід зазначити, що найслабшими її позиції є у сфері політичного та регуляторного середовища розвитку готовності до мережевого суспільства, а також низький рівень використання інформаційних технологій населенням, бізнесом та органами влади (рис. 4).

Рис. 2. Рейтинг Фінляндії на основі індексу готовності до мережевого суспільства 2016 року

Джерело: складено автором на основі [8]

Рис. 3. Рейтинг Сінгапуру на основі індексу готовності до мережевого суспільства 2016 року

Джерело: складено автором на основі джерела [8]

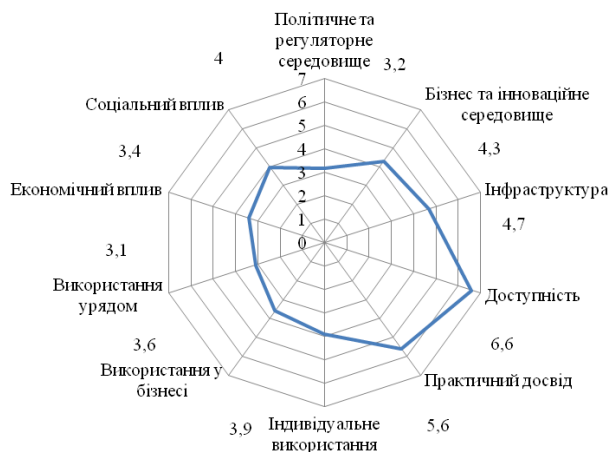

Рис. 4. Рейтинг України на основі індексу готовності до мережевого суспільства 2016 року

Джерело: складено автором на основі [8]

Що стосується загальних тенденцій розвитку основних структурних сегментів світового ринку технологій, то динаміку високотехнологічної продукції, можна прослідкувати у таблиці 2.

З огляду на дані подані у таблиці, слід зробити висновок про значне нарощування обсягів світового експорту високотехнологічної продукції до 2014 року. Натомість, частка експорту високотехнологічної продукції у загальному обсязі промислової 2015 року дещо скоротилася порівняно з 2006 роком.

Таблиця 2

Обсяги та частка експорту високотехнологічної продукції у світі та в Україні

Назва показника	Рік									
	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Загалом у світі										
Обсяг високотех. продукції, млрд дол. США	1827,57	1764,05	1841,97	1565,14	1779,96	1939,53	1994,39	2106,02	2151,88	значення на сайті відсутні
Темпи зростання (спаду) торгівлі високотехнологічною продукцією, %	95,31	96,52	104,42	84,97	113,73	108,96	102,83	105,60	102,18	–
Частка експорту високотехнологічної продукції у загальному обсязі промислової, %	20,84	17,62	16,75	18,21	17,45	16,33	16,85	17,02	17,10	18,521
Темпи зростання (спаду) частки високотехнологічної продукції у загальному обсязі промислової, %	83,21	84,52	95,11	108,67	95,86	93,58	103,17	101,00	100,47	108,3036
Україна										
Обсяг високотех. продукції, млрд дол. США	0,95	1,34	1,55	1,39	1,44	1,91	2,62	2,19	1,92	1,39
Темпи зростання (спаду) торгівлі високотехнологічною продукцією, %	107,69	140,97	115,57	89,30	104,04	132,41	137,47	83,45	87,80	72,16
Частка експорту високотехнологічної продукції у загальному обсязі промислової, %	3,40	3,65	3,29	5,55	4,34	4,39	6,30	5,90	6,51	7,27
Темпи зростання (спаду) частки високотехнологічної продукції у загальному обсязі промислової, %	91,22	107,53	89,96	168,88	78,11	101,29	143,49	93,54	110,47	111,61

Джерело: складено та обраховано автором на основі [13-14]

Важливо зазначити, що у роки світової фінансово-економічної кризи реалізація високотехнологічної продукції у світі зменшувалася, разом з тим, її частка, навпаки, була майже найвищою у період з 2006 по 2015 роки. Ймовірно, це можна пояснити тим, що темпи та величина скорочення обсягів продажу високотехнологічних товарів порівняно з рештою промислової продукції у кризовий період є значно меншими. Разом з тим, динаміка зміни обсягів експорту високотехнологічної продукції України не співпадає із стрімким зростанням величини експорту високотехнологічної продукції у світі, що відбувалося протягом 2009–2014 років.

Рівень реалізації експортного потенціалу високотехнологічної продукції українських підприємств нарощувався до 2012 року, однак до кінця 2014 року прослідковується спадання обсягів використання високотехнологічного експорту.

Схожа тенденція прослідковується щодо змін величини питомої ваги українського експорту високотехнологічної продукції у загальному обсязі промислових товарів.

Можна зробити висновок про наявність загальної висхідної динаміки частки продажу високотехнологічної продукції України у світі. У 2013 році спостерігалося деяке скорочення питомої ваги експортної високотехнологічної продукції (на 0,4 %), проте активність торгівлі цією продукцією протягом 2013–2014 років знову відновилося і досягло 6,50 %.

Якщо порівняти позиції українського високотехнологічного експорту з світовими лідерами у цій сфері та сусідніми країнами, то матимемо ситуацію зображену на рис. 5.

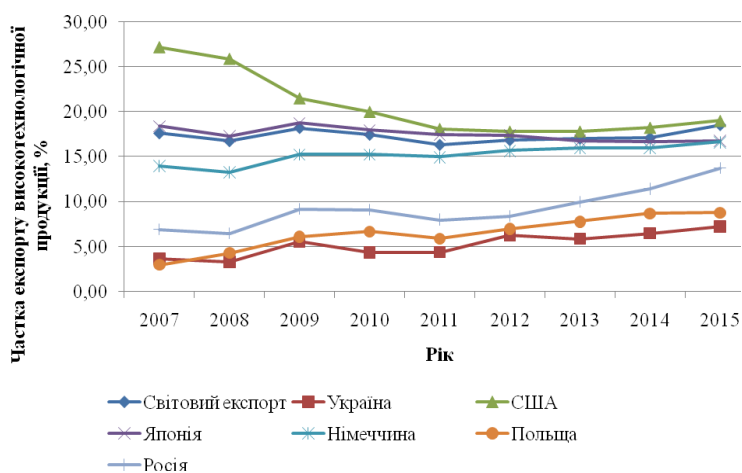

Рис. 5. Питома вага експорту високотехнологічних товарів в загальному обсязі промислових товарів

Джерело: складено автором на основі [13-14]

На рисунку видно, що за останні 8 років світова торгівля високотехнологічними товарами стабілізувалася на рівні 16–18 % від експорту. Саме такою є частка високотехнологічного експорту таких розвинених країн, як США, Німеччина, Японія.

Слід зазначити, що експортні тренди США та Японії є дуже схожими – в обох країнах спостерігалось поступове скорочення питомої ваги високотехнологічного експорту протягом 2007–2011 років.

Для США ця зміна найбільш вражаюча – у 2007 році високотехнологічний експорт займав 27,2 % загального товарного експорту країни, а у 2014 році його частка була вже на 10 % меншою. Ця різка зміна питомої ваги високотехнологічного експорту значною мірою пояснюється розвитком глобальних виробничих ланцюгів та перенесенням останніх стадій виробництва до країн з дешевшою робочою силою, тоді як в США залишилась лише розробка технологій, яка не включається статистикою товарної торгівлі.

У Німеччині динаміка високотехнологічного експорту протягом останніх років більше відповідала світовому тренду, хоча до 2011 року високотехнологічний експорт займав трохи меншу частку, ніж в середньому в світі.

Як видно з рисунку 5, питома вага високотехнологічного експорту в Україні виявилася значно нижчою за світовий рівень та показники більшості розвинених країн.

Якщо порівняти Україну з найближчими сусідами, ситуація не є такою однозначною. І Польща, і Росія експортують значно менше високотехнологічних товарів за середньосвітовий показник. Однак, за майже однакових стартових позицій, тренди України, Польщі та Росії, починаючи з 2007 року, почали розходитися: Польща та Росія демонструють стабільне зростання питомої ваги експорту високотехнологічних товарів в загальному експорті країни; Україна тримає позначку не вище 7,27%, й сьогодні її показники є найнижчими серед цих трьох країн, навіть незважаючи на незначне зростання останніх трьох років.

Крім того, важливою складовою світового ринку технологій є торгівля патентами, ліцензіями тощо. Основні тенденції розвитку експортного потенціалу у цій сфері подані у таблиці 3.

Дані таблиці 3 засвідчують наявність стійкої позитивної динаміки нарощування експортного потенціалу послуг у сфері світового ринку технологій протягом 2005–2015 років.

Таблиця 3

Динаміка світового та вітчизняного експорту послуг у сфері технологій

Назва послуги	млн дол. США				% від загальної величини послуг			
	2005	2010	2014	2015	2005	2010	2014	2015
Загалом у світі								
Плата за використання інтелектуальної власності (ліцензії, патенти, франшизи тощо)	166160	234710	307390	297220	6,3	6,0	6,0	6,2
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	206670	330820	483500	472590	7,8	8,5	9,4	9,8
Інші бізнес послуги (дослідження та розробки, професійні та управлінські консультативні послуги, технічні, торговельні та інші бізнес послуги)	514280	779540	1110180	1038380	19,4	19,9	21,6	21,5
Україна								
Плата за використання інтелектуальної власності (ліцензії, патенти, франшизи тощо)	22	132	118	85	0,2	0,7	0,8	0,7
Телекомунікаційні, комп'ютерні та інформаційні послуги	157	719	2042	2105	1,5	3,9	13,7	17,0
Інші бізнес послуги (дослідження та розробки, професійні та управлінські консультативні послуги, технічні, торговельні та інші бізнес послуги)	634	2456	2495	1803	6,1	13,4	16,8	14,6

Джерело: складено автором на основі [7]

Для України найбільші обсяги експорту та позитивна висхідна динаміка властиві телекомунікаційним, комп'ютерним та інформаційним послугам. Дещо меншими з позитивною динамікою є продажі за кордон інших бізнес послуг. Найменша частка у загальному експорті послуг України плати за використання інтелектуальної власності, яка дещо скоротилася протягом 2010–2015 років.

Як зазначалося раніше, існує тісний зв'язок між рівнем конкурентоспроможності країни та рівнем її інноваційного розвитку. Як правило, конкурентоспроможність національних економік оцінюється за допомогою різноманітних індексів та рейтингових оцінок. Одним з найбільш популярних є Глобальний індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму.

Провідні позиції за Глобальним індексом конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму традиційно займають розвинені країни світу, економіки яких будуються на 5 технологічному укладі і вже частково на 6 технологічному укладі (табл. 4).

Подібною є й ситуація у Рейтингу міжнародної конкурентоспроможності країн Інституту менеджменту розвитку (IMR) (табл. 5).

Як видно з рейтингів конкурентоспроможності країн, конкурентоспроможними у сучасному глобалізованому світі є національні економіки розвинутих країн та країн, що останніми роками розвиваються динамічними темпами, тобто країн, що відносяться до числа інноваційно-орієнтованих економік і частково до економік, орієнтованих на ефективність.

Таблиця 4

Глобальний індекс конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму та місце України у ньому

Країна	Ранжування 2013-2014 (з 148 країн)	Ранжування 2014-2015 (з 144 країн)	Ранжування 2015-2016 (з 140 країн)	Ранжування 2016-2017/Оцінка (з 138 країн)	Країна	Ранжування 2013-2014 (з 148 країн)	Ранжування 2014-2015 (з 144 країн)	Ранжування 2015-2016 (з 140 країн)	Ранжування 2016-2017/Оцінка (з 138 країн)
Швейцарія	1	1	1	1/5,81	Норвегія	11	11	11	11/5,44
Сінгапур	2	2	2	2/5,72	Данія	15	13	12	12/5,35
					Нова Зеландія	18	17	16	13/5,31
США	5	3	3	3/5,70	Тайвань	12	14	15	14/5,28
Нідерланди	8	8	5	4/5,57	Канада	14	15	13	15/5,27
Німеччина	4	5	4	5/5,57	ОАЕ	19	12	17	16/5,26
Швеція	6	10	9	6/5,53	Бельгія	17	18	19	17/5,25
Великобританія	10	9	10	7/5,49	Катар	13	16	14	18/5,23
Японія	9	6	6	8/5,48	Австрія	16	21	23	19/5,22
Гонконг	7	7	7	9/5,44	Україна	84	76	79	85/4,00
Фінляндія	3	4	8	10/5,44					

Джерело: складено автором на основі [16]

Так, до числа країн-лідерів у двох проаналізованих рейтингах відносяться інноваційно-орієнтовані економіки за класифікацією Всесвітнього економічного форуму. Для країн даної групи визначальним при розрахунку Глобального індексу конкурентоспроможності Всесвітнього економічного форуму є субіндекс факторів розвитку та інноваційного потенціалу.

Таблиця 5

Рейтинг Інституту менеджменту розвитку міжнародної конкурентоспроможності країн світу та України

Країна	Ранжування 2013 р. (з 60 країн)	Ранжування 2014 р. (з 60 країн)	Ранжування 2015 р. (з 61 країни)	Ранжування 2016р./Оцінка (з 61 країни)	Країна	Ранжування 2013 р. (з 60 країн)	Ранжування 2014 р. (з 60 країн)	Ранжування 2015 р. (з 61 країни)	Ранжування 2016р./Оцінка (з 61 країни)
Гонконг	3	4	2	1/100,00	Люксембург	13	11	6	11/90,016
Швейцарія	2	2	4	2/98,018	Німеччина	9	6	10	12/88,569
США	1	1	1	3/97,881	Катар	10	19	13	13/86,716
Сінгапур	5	3	3	4/97,649	Тайвань	11	13	11	14/86,374
Швеція	4	5	9	5/92,353	ОАЕ	8	8	12	15/86,065
Данія	12	9	8	6/91,756	Нова Зеландія	25	20	17	16/85,606
Ірландія	17	15	16	7/91,540	Австрія	23	22	26	17/84,270
Нідерланди	14	14	15	8/91,321	Великобританія	18	16	19	18/83,338
Норвегія	6	10	7	9/90,054	Малайзія	15	12	14	19/83,048
Канада	7	7	5	10/90,048	Україна	49	49	60	59/46,512

Джерело: складено автором на основі [17]

З цього можна зробити висновок, що досягнення світового лідерства національних економік у XXI ст. залежить від рівня їх інноваційно-технологічного розвитку і досягається за рахунок вдалого використання та комбінування ендогенних та екзогенних факторів конкурентного розвитку.

Також структурний аналіз конкурентоспроможності економічно розвинених країн засвідчує, що нецінові чинники конкурентоспроможності зумовлені новизною продуктів, їхньою якістю, наукомісткістю та високою технологічністю. Такі характеристики продуктів досягнуті за рахунок інноваційних чинників розвитку. Водночас країнам з інноваційним типом економіки властива значна частка експорту товарів високого ступеня переробки, а також експорту технологій у загальному обсязі експорту товарів. Просування таких товарів на глобальний ринок дає країні змогу реалізовувати свої порівняльні інноваційні переваги.

Ці країни забезпечують підвищення конкурентоспроможності національної економіки внаслідок формування технологічної структури економік навколо 5 та 6 технологічного укладу, а також виробництва наукомістких і високотехнологічних товарів.

Глобальні інноваційні позиції посідають фактично ті ж країни, що очолюють обидва рейтинги міжнародної конкурентоспроможності національних економік (табл. 6), що ще раз вказує на взаємозв'язок конкурентоспроможності країни та рівня її інноваційно-технологічного розвитку. Позиції країн у рейтингах можуть трохи відрізнитися, але загальна тенденція є повністю збереженою.

Високу конкурентоспроможність та інноваційність економік розвинених країн можна пояснити тим, що для розбудови інноваційної економіки необхідною умовою є наявність значних фінансових ресурсів, які безумовно є саме в розвинених країн, і тому саме країни даної групи отримують найбільше переваг від реалізації інноваційної моделі розвитку.

Тоді як для країн, що розвиваються, досягнення переваг зумовлено саме ефективністю інноваційної політики проривного типу, яка передбачає дієве державне регулювання структурної перебудови національної економіки країн за прогресивною моделлю, вдале проведення реформ у сфері інноваційної діяльності, науки та освіти на базі вже наявного науково-технічного потенціалу із врахуванням тенденцій міжнародного науково-технічного розвитку.

Глобальний інноваційний індекс у 2016 році (серед 128 країн)

Країна	Місце	Оцінка	Країна	Місце	Оцінка	Країна	Місце	Оцінка
Швейцарія	1	66,28	Корея	11	57,15	Ізраїль	21	52,28
Швеція	2	63,57	Люксембург	12	57,11	Норвегія	22	52,01
Великобританія	3	61,93	Ісландія	13	55,99	Бельгія	23	51,97
США	4	61,40	Гонконг	14	55,69	Естонія	24	51,73
Фінляндія	5	59,90	Канада	15	54,71	Китай	25	50,57
Сінгапур	6	59,16	Японія	16	54,52	Мальта	26	50,44
Ірландія	7	59,03	Нова Зеландія	17	54,23	Чехія	27	49,40
Данія	8	58,45	Франція	18	54,04	Іспанія	28	49,19
Нідерланди	9	58,29	Австралія	19	53,07	Італія	29	47,17
Німеччина	10	57,94	Австрія	20	52,65	Україна	56	35,72

Джерело: складено автором на основі [10]

Таким чином, з метою ліквідації поглиблення технологічного розриву між Україною та розвиненими країнами світу необхідне запровадження системних змін в методах державного регулювання розвитку економіки, освіти, формуванні інноваційної моделі високотехнологічного розвитку.

Вкрай важливим для України є формування нової моделі її економічного розвитку – інноваційної економіки, підвищення технологічності, зростання конкурентоздатності та підвищення ефективності існуючого виробництва.

Основні стратегічні пріоритети України повинні спрямовуватися на створення умов для стимулювання розвитку високотехнологічних галузей та перехід до інноваційної економіки, зокрема [15]:

- збереження та підтримку інтелектуального капіталу;
- забезпечення фінансової підтримки інноваційної діяльності, наукових досліджень та розвитку високих технологій;
- запровадження ефективних інституціональних механізмів для розвитку високотехнологічних галузей;
- створення сучасної інформаційно-комунікаційної інфраструктури;
- збільшення експорту високотехнологічної продукції та послуг;
- стимулювання розвитку новітніх перспективних та випереджальних технологій;
- зменшення імпортозалежності вітчизняного високотехнологічного сектору;
- забезпечення сприятливого регуляторного середовища та незалежного регулятора з відповідними повноваженнями;
- створення економічних стимулів для цифровізації виробництва тощо.

Висновки. Завдяки дослідженням показників розвитку світового ринку технологій, визначено наявність позитивних тенденцій нарощування експортного потенціалу продукції та послуг відповідного ринку на міжнародній арені. З'ясовано, що існує тісний взаємозв'язок між рівнем розвитку економіки країни та її інноваційною активністю. Як правило, найвищі показники конкурентоспроможності мають ті країни, що перебувають на перших місцях рейтингів за індексом готовності до мережевого суспільства та глобальним інноваційним індексом.

Результати проведеного оцінювання рівня експортних можливостей високотехнологічної продукції України показали, що експортний потенціал продукції вітчизняного ринку технологій протягом 2013–2016 рр. використовувався не завжди раціонально і далеко не на повну потужність. Подібна негативна тенденція протягом 2013–2015 років спостерігалася щодо скорочення торгівлі послугами за використанням прав інтелектуальної власності, телекомунікаційних та інформаційних послуг, інших бізнес послуг.

Побудова гнучкої та ефективної системи заходів з вирішення існуючих проблем розвитку експортного потенціалу високотехнологічних підприємств України потребує комплексного дослідження проблемних аспектів у цій сфері.

Література

1. Статистична інформація / Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. The Global Information Technology Report 2014. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf.
3. The Global Information Technology Report 2013. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2013.pdf.
4. The Global Information Technology Report 2014. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2014.pdf.
5. The Global Information Technology Report 2015. URL: http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalInformationTechnology_Report_2015.pdf.
6. Trade statistics for international business development. URL: http://www.trademap.org/tradestat/Country_SelProduct_TS.aspx

7. UNCTAD Handbook of Statistics 2015. URL:
http://www.unctad.org/en/PublicationsLibrary/tdstat40_en.pdf
8. The Global Competitiveness Report 2011-2012. URL:
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitiveness_Report_2011-12.pdf
9. The Global Competitiveness Report 2013-2014. URL:
http://www3.weforum.org/docs/WEF_GlobalCompetitiveness_Report_2013-14.pdf
10. The Global Innovation Index 2016. The Local Dynamics of Innovation. URL:
<http://www.globalinnovationindex.org/userfiles/file/reportpdf/GII-2016.pdf>
11. Trade Competitiveness Map: Analyse country and product competitiveness with trade flows. URL:
<http://legacy.intracen.org/appli1/tradecom/TPIC.aspx?RP=804&YR=2014>
12. Country Market Analysis Profiles: Benchmarking of National and Sectoral Trade Performance and Competitiveness / the supervisor Friedrich von Kirchbach. – Switzerland : The International Trade Centre Market Analysis Section, 2003. – 43 p.
13. High-technology exports. URL:
<http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.CD/countries/1W?display=graph>
14. High-technology exports (% of manufactured exports). URL:
<http://data.worldbank.org/indicator/TX.VAL.TECH.MF.ZS/countries/1W-UA?display=graph>
15. Стратегія розвитку високотехнологічних галузей України до 2025 року / Міністерство економічного розвитку і торгівлі України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://new.me.gov.ua>.
16. The Global Competitiveness Index 2013–2017 Rankings. URL:
http://www3.weforum.org/docs/gcr/2015-2016/Global_Competitiveness_Report_2015-2016.pdf
17. World Competitiveness Scoreboard 2013–2016. URL:
<http://www.imd.org/uupload/imd.website/wcc/scoreboard.pdf>

Надійшла 17.03.2017; рецензент: д. е. н. Йохна М. А.